werken met droommateriaal in het theateronderwijs - pieter loef.

Hoe het begon - *kennismaking*
Ik herinner mij een zaterdagavond in de 60 er jaren. Ik was destijds een jaar of 10.
Op de zwart-wit televisie in de huiskamer zag ik een ‘ Zaterdagavondshow ‘ met dansjes, liedjes en sketches. Het was mijn eerste kennismaking met theater.

Als ik terugkijk getuigde dat moment voor mij van vrijheid, verbeelding, dynamiek, plezier en onbezorgdheid. Ik maakte kennis met een wereld die haaks stond op mijn eigen gereformeerde opvoeding.
Na de middelbare school verhuisde ik naar Utrecht en ging naar de Academie voor Expressie door Woord en Gebaar. Daar kwam ik in contact met een zeer bevlogen en inspirerend leraar die de wereld van het surrealisme, dromen en theater voor mij opende. Ik ging spelen bij zijn gezelschap: The Heesselt Weazels Combination en Consigne 8. Een en ander bracht mij op de Toneelschool in Arnhem.

Een belangrijke droom - *de Boot, de Zee en de Zon.*
Rond mijn 18e jaar had ik een indrukwekkende droom.
In die zin dat de droom heel helder, beeldend en dynamisch was en ik mij in een driedimensionale ruimte bevond. Ik zat op een boot,een lang zwart schip.
Dat schip voer over een zee in de richting van een rode zon.
Nu had ik een kennis en haar moeder kwam uit Indonesië en zij kon dromen toelichten.
Ik mocht haar bellen en vertelde haar de droom en zij stelde allerlei vragen.
Waar stond ik op die boot, in welke richting voer de boot, hoe was de zee: rustig of wild.
Het was voor mij een grote ontdekking dat deze droom iets over mij persoonlijk vertelde.
Iets over het leven en mijn positie daarin.
Ik ontdekte dat een droom van betekenis kan zijn en een persoonlijke zeggingskracht en betekenis kan hebben en het bewustzijn verruimde.

Op de toneelschool – *het materiaal.*
Na mijn opleiding aan de toneelschool in Arnhem werd ik gevraagd om er les te geven.
Het begon met improvisatie lessen. Een vorm van vrij spelen waarbij aanstaande acteurs allerlei vormen van spel konden beoefenen en leren beheersen.
Ook kwamen alle elementen van het spelen aan bod: impulsen volgen, verbeelding, emotionaliteit, sensiviteit, muzikaliteit, fantasie etc.
Daarnaast verzorgde ik lessen tekstbehandeling. Hierin lag de nadruk op het analyseren van een tekst en deze vertolken. De tekst persoonlijk kunnen maken en uiteindelijk het spelen ervan. De zogenoemde ‘ binnenwereld ’ speelde hierbij een essentiële rol.
Hierbij vormden de ‘ Wetten van Stanislawski ‘een belangrijk uitgangspunt.

Innerlijke Waarheid – *de binnenwereld.*
Stanislawski was een Russische theater vernieuwer. Een van de eersten die een soort handleiding of systeem voor acteurs ontwikkelde. De ‘ Wetten van Stanislawski” zijn principes van zijn systeem voor acteurs, gericht op het creëren van een realistische en authentieke ‘ innerlijke waarheid ‘op het toneel. Belangrijke elementen hierbij zijn onder andere de gegeven omstandigheden (wie, wat, waar, waarom), het magische 'als' (de acteur verplaatst zich in de situatie), en het gebruik van emotioneel geheugen om oprechte emoties op te roepen.
Ik zet die belangrijkste principes hier op een rijtje;

*** Gegeven omstandigheden:** Een acteur moet alle details van de context van de scène en het personage begrijpen (wie, wat, waar, waarom, om welke reden en hoe).

*** Het magische 'als':** De kernvraag is: ‘ Wat zou ik doen *als* ik in deze situatie zat? ‘
Dit helpt de acteur zich volledig in het personage in te leven.

*** Emotioneel geheugen:** Door terug te denken aan een echte levenservaring met een vergelijkbare emotie, kan de acteur deze gevoelens oprecht uitdrukken.

De training richt zich op het innerlijke leven van de acteur, - de binnenwereld - met technieken als het gebruik van emotioneel geheugen om echte emoties op te roepen en het ‘ magische alsof ‘ verbeelding om zich in de situatie van het personage in te leven.

Jung – *oefeningen.*
Zo rond mijn 20 e had ik kennisgemaakt met het werk van Jung maar In deze periode vond hierin een verdieping en versnelling plaats. De inspiratie van het spelen, het lesgeven en het werken met acteurs in opleiding plaatsten met name zijn werk over de innerlijke wereld met zijn dromen, schaduwkanten, archetypen en alchemie in een bredere context.
In het bijzonder de associaties die er gelegd konden worden tussen droommateriaal, alchemistische prenten, maskers en de archetypen en oerbeelden in de kunst.
Vanzelfsprekend waren verbindingen met de Griekse tragedies, surrealistische schrijvers en de Grote Boeken snel gemaakt.

Droommateriaal als uitgangspunt en inspiratie – *ervaringsgericht werken.*
Er was op een organische wijze een praktische verbinding te leggen tussen de oefening met het emotioneel geheugen - door terug te denken aan een levendige herinnering kan de acteur deze gevoelens oprecht uitdrukken – en het werken met dromen.
De droom leek mij een zeer geschikte bron en herinnering om contact mee te maken en door zich het droommateriaal te herinneren en beeldend voor te stellen kon de verbeelding en de emotionaliteit op gang worden gebracht en getraind.
Door contact te maken met het droommateriaal kwam de verbeelding – imagination - op gang en daarmee ook de emotie of - de - emotional memory-.

Daarbij boden de beelden van de droom, de beleving, de sfeer, de thema s en zeker de inhoud voldoende aanknopingspunten tot het bedenken en spelen van scènes.
Scenes waarbij de persoonlijke thematiek op de achtergrond als inspiratie meebewoog.

Een rijke bron om mee te spelen en verbinding te maken.
Belangrijk uitgangspunt hierbij bleef altijd dat de focus lag op het vakmatige aspect van het leren toneelspelen.
Het droommateriaal als inspiratiebron en middel om tot vakmatig spel te komen.

Daarnaast bleek het voor de hand liggend om een droom te bekijken als een toneelscène met een begin, een midden en een einde. Hierdoor kreeg de droom al snel een theatrale duiding. Ook behoorde het tot de mogelijkheden om de figuren uit de droom te onderzoeken als toneelpersonages en ermee op avontuur te gaan. Het omzetten van dromen naar sprookjes en het spelen van archetypen was niet enkel inspirerend maar leverde vaak mooie en verhelderende inzichten op, creativiteit, humor en spelplezier.

De persoonlijke droom - *naar archetypisch of oerverhaal.*
Het droom materiaal van de leerlingen bevatte vrijwel in alle gevallen een persoonlijk thema dat bij nadere beschouwing en onderzoek een aanknopingspunt bevatte in een archetypisch verhaal uit de wereldliteratuur.
Op deze wijze ontstonden er verbindingen met het materiaal uit het persoonlijk onbewuste en het collectief onbewuste met zijn archetypes en symbolen.
Bij het vormgeven, vertellen en vertolken van deze oerverhalen was er altijd een persoonlijke innerlijke motivatie aanwezig die onzichtbaar voedend aanwezig was en inspireerde.

Een volgende stap - *Van vakmatige naar persoonlijke ontwikkeling.*
Naast het werken bij diverse kunstopleidingen werkte ik ook aan opleidingen en instituten waarbij het uitgangspunt was persoonlijke groei en ontwikkeling.
Het werd al snel duidelijk dat de bovengenoemde werkvormen - die ik ontwikkeld had aan de toneelopleiding - door mij ingezet konden worden als middel voor persoonlijke groei en bewustwording. Hier draaide het spelen niet om vakmatige ontwikkeling en lag de focus niet op de spelprestatie van de speler.
Hier was de vraag hoe de speler zich persoonlijk verhield tot het gespeelde materiaal.
Hoe de spelvormen konden worden ingezet om tot bewustwording en verandering te komen. Het spel was materiaal om situaties te verkennen en te verdiepen en persoonlijk te reflecteren op ervaringen en bevindingen.
Ook hier werden droompersonages in allerlei situaties verkend en werden droomthema s uitgewerkt door middel van spel en beweging.
Belangrijke elementen hierbij waren altijd spelplezier, inspiratie, humor en gezamenlijkheid.

Ten slotte – *synthese.*
Boeiend voor mij als begeleider en docent was het om te ervaren hoe het middel spel in het eerste geval de vaardigheden om tot vormgeving te komen verdiepte en vergrootte .
In het geval van de persoonlijke benadering vergrootte en verdiepte het spel de innerlijke wereld en ervaring van de deelnemers.
Bewustwording betrof dan ook in het eerste geval de spelprestatie van de acteur en in het tweede geval de innerlijke beleving en ervaring van de deelnemers.
Een kleine stap van uiterlijke vormgeving naar innerlijke beleving en verwerking.

Het middel spel heeft op deze wijze een centrale rol in mijn leven gespeeld.
Door met een voortdurend wisselende focus te werken en te kijken werd het middel spel zelf onderwerp van onderzoek op een creatieve, inspirerende en uitdagende manier.

www.dromencoachrotterdam.nl

podcast c.g.jung vereniging nederland- ivap – S01 / E05

DROMEN IN BEWEGING een gesprek met Pieter Loef

Beelden – Raph de Haas

